บทที่ 4
บทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงหลังสงครามเย็น (ปี 1992-2008)

หลังจากสหภาพโซเวียตเผชิญกับปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศจนนำไปสู่การล่มสลาย โดยมีรัสเซียเป็นผู้สืบสิทธิ์จากสหภาพโซเวียต เท่ากับเป็นการสิ้นสุดสงครามเย็นซึ่งเป็นภาวะเผชิญหน้าทางอุดมการณ์ระหว่างโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์ และเป็นการเปิดศักราชใหม่สู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ในบทนี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงบทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในด้านการเมือง/การทหารและเศรษฐกิจซึ่งดำเนินไปท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่สมัยของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน (ปี 1992-1999) และสมัยของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน (ปี 2000-2008)

บทบาทของรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน (ปี 1992-1999)

บทบาทด้านการเมือง/การทหาร : มหาอำนาจผู้ถ่วงดุลที่มีอำนาจต่อรองน้อย

การสิ้นสุดสงครามเย็น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศภายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์มิได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันอีก แต่ในช่วงแรกรัสเซียเป็นมหาอำนาจที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากนัก เนื่องจากยังเผชิญกับความไร้เสถียรภาพทั้งการเมืองและทางเศรษฐกิจจึงมุ่งหวังความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกในการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ ต่อมาเมื่อเล็งเห็นศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงหันมาให้ความสำคัญมากขึ้น โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยมุ่งแข่งขันอิทธิพลกับสหรัฐฯ และจีน มาเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของตนเองในการพยุงสถานะทางเศรษฐกิจของรัสเซียและรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจของตนไว้

เป้าหมายดังกล่าวทำให้รัสเซียเข้ามามีบทบาทด้านการเมือง/การทหารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในระดับทวิภาคีที่ดำเนินการผ่านเครื่องมือสำคัญคือการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ และระดับพหุภาคีโดยพยายามเข้ามามีบทบาทในเวทีต่างๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคเพื่อผลักดันประเด็นด้านความมั่นคง

บทบาทด้านทวิภาคี

ในช่วงต้นสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซิน รัสเซียไม่ได้มุ่งกระชับสัมพันธ์ระดับทวิภาคีกับประเทศใดเป็นพิเศษ รวมทั้งพันธมิตรเดิมในสมัยสงครามเย็น หลังจากปี 1993 รัสเซียหันมาให้ความสำคัญกับการกระชับสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิคมากขึ้นทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับความสนใจจากรัสเซียมากขึ้นไปด้วย โดยในปีนั้น รัสเซียส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงมาเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเครื่องมือที่รัสเซียใช้เพื่อดำเนินบทบาทของตนในระดับทวิภาคีคือการเป็นแหล่งอาวุธยุทโธปกรณ์แหล่งสำคัญ เพื่อแลกกับการเปิดตลาดและเข้าไปมีสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศเหล่านี้ ทั้งนี้ยังส่งผลต่อการยอมรับของประเทศดังกล่าวในการทำงานร่วมกันในกรอบอาเซียนและเวทีพหุภาคีต่างๆ ด้วย [1]

การส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียถือเป็นความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของรัสเซีย โดยเฉพาะในภาวะที่รัสเซียเผชิญกับปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเป็นสินค้าเพียงหนึ่งในสองชนิดของรัสเซียนอกจากน้ำมันที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้[2] รัสเซียในสมัยประธานาธิบดีเยลต์ซินจึงมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการส่งออกสินค้าดังกล่าว โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพซึ่งดูแลอุตสาหกรรมการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ และต้องการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อหารายได้ให้กองทัพด้วยเช่นกัน [3]

ขณะที่รัสเซียมองว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นตลาดเป้าหมายใหม่ที่มีศักยภาพของรัสเซียเนื่องจากมีกำลังซื้อสูงและตั้งอยู่ในภูมิภาคที่มีความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกันอยู่มาก[4] โดยผู้เชี่ยวชาญบางคนของรัสเซียถึงกับประเมินว่า ประเทศในภูมิภาคนี้จะเป็นโอกาสที่ดีของรัสเซีย ในการช่วงชิงตลาดที่มีมูลค่าหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นทำให้มีกำลังซื้อมากและต่างมีความต้องการที่จะปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย [5]

---

[1]Leszek Buszynski, “Russia and South East Asia : a new relationship,” Contemporary Southeast Asia 28,2 (Aug 2006), p.276-296.

[2]สุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต,” (เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 35 ปีการศึกษา2535-2536),น.34.

[3]เรื่องเดียวกัน,น.40.

[4]เรื่องเดียวกัน,น.44.

[5]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin , Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,(Oxford University,1999) ,p.94.

รัสเซียจึงพยายามที่จะเจาะตลาดประเทศต่างๆ ในภูมิภาค เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยมาเลเซียและอินโดนีเซียเป็นประเทศที่ให้ความสนใจต่ออาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียมากที่สุด เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างมีโครงการที่จะปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย เพื่อรับมือกับภัยคุกคามต่างๆ ประกอบกับการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียไม่มีเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชนเหมือนอาวุธยุทโธปกรณ์จากตะวันตก

มาเลเซียเป็นประเทศที่ดำเนินนโยบายเชิงรุกมากที่สุดทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซีย โดยในสมัยของมหาธีร์นายกรัฐมนตรีมาเลเซียมีนโยบายที่จะลดการพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ เพื่อความหลากหลายทางอาวุธยุทโธปกรณ์มาตั้งแต่ปี 1984 และเริ่มศึกษาการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากสหภาพโซเวียต รวมทั้งส่งทีมงานไปรัสเซียในปลายปี 1984 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการล่มสลายของสหภาพโซเวียต เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการซื้อเฮลิคอปเตอร์จากสหภาพโซเวียต[6]

รัสเซียเสนอขายเฮลิคอปเตอร์จู่โจม Mil Mi-35 Up และเครื่องบินรบ MiG – 29 รุ่นต่างๆ แก่มาเลเซียในปี 1992 ซึ่งมีการเจรจากันหลายรอบ[7] จนกระทั่งเมื่อเดือนมิถุนายนปี 1994 มาเลเซียสั่งซื้อเครื่องบินรบรายการใหญ่ MiG-29 จำนวนถึง 18 ลำ ประกอบไปด้วยรุ่น MiG-29N จำนวน 16 ลำและ MiG-29NUB จำนวน 2 ลำ มูลค่าถึง 615 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อมามีการลดราคาเหลือ 550 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยการค้าครั้งนี้คิดเป็นการค้าแบบบาร์เตอร์เทรดด้วยน้ำมันปาล์มถึงร้อยละ 35 [8]

การค้าดังกล่าวนับว่าเป็นการเปิดตลาดของรัสเซียที่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเกิดจากความประสงค์ของมาเลเซียเอง แต่การที่กองทัพมาเลเซียไม่มีอาวุธยุทโธปกรณ์รัสเซียอยู่เลยจึงเท่ากับเป็นการเจาะตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์จากตะวันตกได้ ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือทางด้านอื่นๆ

---

[6]Pushpa Thambipillai, “Malaysian-Soviet Relation Changing Perceptions,” in In Pushpa Thambipillai and Daniel C.Matuszewski (Edited)The Soviet Union and the Asia-Pacific Region : Views from the Region, East – West Center ,(New York :1989),p.92.

[7]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin , Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,p.9.

[8]Ibid.,p.97-98.

เพิ่มมากขึ้น ต่อมาปี 1997 มาเลเซียทำสัญญามูลค่า 35 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้รัสเซียปรับสมรรถนะเครื่องบิน MiG-29 เนื่องจากหลังส่งมอบเมื่อปี 1995-1996 พบกับปัญหามากมายเช่น บินได้ไม่ไกล ไม่มีอะไหล่ และระบบต่างๆ ไม่สามารถปรับเข้ากับสภาพอากาศของมาเลเซีย ทำให้การใช้งานมีข้อจำกัด[9] นอกจากนี้มหาธีร์นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้เดินทางไปเยือนรัสเซียเมื่อเดือนสิงหาคมปี 1999 เพื่อหาลู่ทางการค้า การลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากรัสเซีย โดยแวะชมโรงงานผลิตเครื่องบิน และอู่ต่อเรือด้วย[10]

อินโดนีเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีแผนการจะปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย โดยในปี 1996 เตรียมจะปรับปรุงกองทัพอากาศและจัดตั้งฝูงบินรบโดยซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ และอังกฤษ เนื่องจากอาวุธยุทโธปกรณ์ส่วนใหญ่ของอินโดนีเซียเป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ของสหรัฐฯ และยุโรป แต่หลังจากที่สหรัฐฯ และอังกฤษวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในติมอร์ตะวันออก และนำไปสู่การใช้มาตรการคว่ำบาตรทางอาวุธยุทโธปกรณ์แก่อินโดนีเซียจากกรณีติมอร์ตะวันออก ทำให้อินโดนีเซียเบนเข็มมาสนใจอาวุธยุทโธปกรณ์รัสเซีย [11]

อินโดนีเซียประกาศเมื่อเดือนสิงหาคมปี 1997 ที่ว่าจะซื้อเครื่องบินรบ Su-30Ks 12 ลำ และเฮลิคอปเตอร์ลำเลียง Mi-17 – 1Bจำนวน 8 ลำ มูลค่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากรัสเซีย โดยบางส่วนชำระเป็นบาร์เตอร์เทรดด้วยน้ำมันปาล์ม กาแฟและยางพารา รวมทั้งสนใจอาวุธยุทโธปกรณ์อีกหลายชนิดได้แก่ เรดาร์ ยานยนต์ และขีปนาวุธจากรัสเซีย ขณะที่รัสเซียแม้จะไม่พอใจเงื่อนไขการชำระด้วยสินค้า แต่มองว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะเอาชนะคู่แข่งด้านอุตสาหกรรมทางอาวุธยุทโธปกรณ์ของตะวันตกจึงต้องการจะขายอาวุธยุทโธปกรณ์ให้อินโดนีเซีย[12]

อย่างไรก็ตาม การค้าดังกล่าวต้องล้มเลิกไปเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างปี 1997-1998 ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองในอินโดนีเซีย โดยประธานาธิบดีซูฮาร์โตถูกโค่นล้มลงในปี 1998[13]

---

[9]ITAR-TASS,17 October 1997.

[10]Bernama , *23* August 1999.

[11]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin , Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,p.101.

[12]Ibid.,p.102-3.

[13]Ibid.

เวียดนาม กรณีของเวียดนามแสดงให้เห็นว่า รัสเซียให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับทุกประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยสนับสนุนการปฏิรูปเศรษฐกิจของรัสเซียได้[14] มากกว่าความสัมพันธ์ในอดีต โดยมองว่ายังคงเป็นตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์ที่สำคัญมากกว่าการเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดในแบบเดิม เห็นได้จากปี 1992 หลังจากรัสเซียทยอยถอนทัพและอาวุธยุทโธปกรณ์ส่วนใหญ่ออกจากฐานทัพที่อ่าวคัมรานห์ ซึ่งเป็นฐานทัพต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดของรัสเซียในช่วงเวลานั้น[15] ประธานาธิบดีเยลต์ซินก็เดินทางไปเยือนจีนซึ่งเวียดนามยังถือว่าเป็นภัยคุกคามสำคัญ[16]

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเวียดนามที่ลดลงอย่างมากยังเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรี โว วัน เกียต ของเวียดนามเยือนมอสโก เมื่อปี 1994 เพื่อปรับปรุงสนธิสัญญาพันธมิตร ปี 1978 ซึ่งประธานาธิบดีเยลต์ซินยกเลิกที่จะพบปะกับนายกรัฐมนตรีเวียดนาม[17]และต่อมาจะมีการแก้ไขสนธิสัญญาดังกล่าว เพื่อลดพันธะด้านความมั่นคงกับเวียดนาม กล่าวคือแก้ไขข้อความในส่วนที่ว่าถ้าคู่ภาคีถูกโจมตีหรือถูกคุกคาม ทั้งสองฝ่ายจะปรึกษาหารือกันทันทีเพื่อขจัดภัยคุกคาม และหามาตรการอันเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของทั้งสองประเทศ[18]

ถึงกระนั้นการที่เวียดนามยังเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมอาวุธยุทโธปกรณ์รัสเซีย เนื่องจากเป็นพันธมิตรเก่าที่ใกล้ชิด จึงมีอาวุธยุทโธปกรณ์ประจำการอยู่เป็นจำนวนมาก[19]และต้องการที่จะปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยเพื่อรับมือจากภัยคุกคามของจีน ทำให้แม้ทั้งสองฝ่ายจะไม่ใกล้ชิดกันเท่าเดิมแต่ก็มีการสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซีย โดยการสั่งซื้อที่สำคัญได้แก่ เครื่องบินรบรุ่น SU-27 SKs แบบที่นั่งเดี่ยวจำนวน 5 ลำ และเครื่องบินรบรุ่น

---

[14]สุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต,” น. 46.

[15]เขียน ธีระวิทย์,เวียดนาม:สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ,(กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,มิ.ย.2542),น.290-291.

[16]Leszek Buszynski, “Russia and South East Asia : a new relationship,”p.280.

[17]Ibid.

[18]เขียน ธีระวิทย์,เวียดนาม:สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ, น.290-291.

[19]เรื่องเดียวกัน.

SU-27 UBK แบบ 2 ที่นั่งจำนวน 1 ลำ มูลค่าประมาณ 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีการส่งมอบเมื่อปี 1995 [20] และสั่งซื้อเครื่องบินรบรุ่น SU-27 SKs เพิ่มอีก 2 ลำ รวมทั้งเครื่องบินรบรุ่น SU-27 UBK เพิ่มอีก 4 ลำเมื่อปี 1997 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 180 ล้านดอลลาร์สหรัฐ[21] โดยเวียดนามต้องการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียเพื่อปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัยและป้องกันภัยคุกคามจากจีน

ภัยคุกคามจากจีนยังทำให้รัสเซียบรรลุข้อตกลงกับเวียดนามที่จะคงกองทหารบางส่วนไว้ในอ่าวคัมรานห์ต่อไป โดยไม่ให้สหรัฐฯ เข้ามาใช้ฐานทัพนี้แทน เพื่อให้รัสเซียช่วยเหลือด้านความมั่นคงให้กับเวียดนาม แม้ว่าเวียดนามจะต้องการให้รัสเซียจ่ายค่าเช่าให้ 360 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี จากที่ให้ใช้ได้โดยไม่เสียค่าเช่า แต่รัสเซียไม่ยินยอม[22]

พม่า ช่วงปลายทศวรรษ 1980 พม่าพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนเป็นส่วนใหญ่ต่อมาพม่าคิดจะปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัยเปิดโอกาสให้รัสเซียเข้ามาช่วยเหลือ หลายฝ่ายไม่แน่ใจว่าพม่ามีศักยภาพในการชำระค่าอาวุธยุทโธปกรณ์ให้รัสเซียจึงอาจมีการแลกเปลี่ยนด้วยก๊าซธรรมชาติในพม่า กรณีดังกล่าวยังเป็นประเด็นหนึ่งที่สร้างความหวาดระแวงจากตะวันตก[23] การสั่งซื้อครั้งนี้ไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับราคาและการส่งมอบ แต่คาดว่ามีการสั่งซื้อเฮลิคอปเตอร์ MI-17 จำนวน 6 ลำ ในปี 1995 และสั่งซื้อเฮลิคอปเตอร์ MI171B 5 ลำพร้อมอุปกรณ์ภาคพื้น[24] ในปี 1996

กรณี ไทย รัสเซียพยายามเสนอขายเครื่องบิน Mig-29 เพื่อชำระหนี้ข้าวของไทยและเสนอขายอาวุธยุทโธปกรณ์อีกหลายชนิดให้แต่ไทยไม่ตกลงโดยอ้างว่าเคยชินการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ของสหรัฐฯ [25]

---

[20]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin , Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,p.105-106.

[21]Moscow Kommersant ,2 December 2003.

[22]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin , Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,p.105-106.

[23]Ibid.,94-95.

[24]กรมข่าวทหารบก.

[25]Leszek Buszynski , “Russia and South East Asia : a new relationship,” p.282.

กล่าวโดยสรุป รัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซิน มีบทบาทด้านทวิภาคีที่โดดเด่นคือเป็นผู้ส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แก่ลูกค้าใน 2 กลุ่ม ได้แก่ ลูกค้าเดิมที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียอยู่ในสมัยสงครามเย็นได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ในกลุ่มนี้รัสเซียประสบความสำเร็จในการขายให้แก่เวียดนามมากที่สุดเนื่องจากเวียดนามกลัวภัยคุกคามจากจีนและมีอาวุธของรัสเซียอยู่ในปริมาณที่มากจึงคุ้นเคยกับการใช้งานเป็นอย่างดี ขณะที่ลาวและกัมพูชามีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก และกำลังอยู่ระหว่างการฟื้นฟูประเทศ จึงไม่ได้มีศักยภาพในการซื้อ

ลูกค้าอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ลูกค้ากลุ่มใหม่ซึ่งไม่เคยใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียเลย หรือเคยใช้มาบ้างในอดีต ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย บรูไน สิงคโปร์ และพม่า ลูกค้าในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ของตะวันตก มีเพียงอินโดนีเซียที่เคยใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียอยู่บ้างในช่วงของประธานาธิบดีซูการ์โน และพม่าซึ่งใช้อาวุธของจีน

ในกลุ่มนี้ประเทศในกลุ่มอาเซียนเดิมได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และสิงคโปร์ เป็นเป้าหมายที่สำคัญของรัสเซียในการเสนอขายอาวุธยุทโธปกรณ์ เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และมีโครงการที่จะปรับปรุงกองทัพ รวมทั้งรัสเซียยังได้โอกาสจากการที่รัสเซียไม่ได้มีเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชนในการขายสินค้าให้แก่ประเทศเหล่านั้นเหมือนกับตะวันตก ทำให้อาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียสามารถเข้าไปเจาะตลาดประเทศเหล่านั้นได้หลายประเทศ โดยเฉพาะมาเลเซียที่มีความสนใจอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียมาตั้งแต่แรก ด้านอินโดนีเซียสนใจซื้อเครื่องบินรบจากรัสเซีย แต่ยังไม่ได้มีการซื้อขายก็เกิดวิกฤติเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศเสียก่อนจึงพักโครงการดังกล่าวเอาไว้

แม้ว่าบทบาทนี้ของรัสเซียยังไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศในภูมิภาคนี้ได้มากนัก โดยการขายส่วนใหญ่มีเงื่อนไขที่รัสเซียเสียเปรียบเมื่อพิจารณาจากผลตอบแทนที่รัสเซียได้รับเป็นสินค้าจากประเทศเหล่านั้น ในรูปแบบการค้าบาร์เตอร์เทรด การลดราคาสินค้าให้เป็นจำนวนมาก และการไม่สามารถมีอิทธิพลต่อประเทศผู้ซื้อเนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีอาวุธยุทโธปกรณ์จากหลายแหล่ง ไม่ได้พึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียเป็นหลัก แต่นับว่ารัสเซียประสบความสำเร็จในการเปิดตลาดใหม่ๆ เมื่อพิจารณาจากสถานะของรัสเซียในช่วงเวลานั้นขณะที่มีเจ้าตลาดเดิมคือตะวันตก และเป็นช่องทางที่รัสเซียใช้ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างรัสเซียกับหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวลาต่อมาโดยเฉพาะหลังจากสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซิน รวมทั้งทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปิดใจรับรัสเซียมากขึ้นว่ายังสามารถเป็นผู้ถ่วงดุลอำนาจที่สำคัญ เนื่องจากอิทธิพลของสหรัฐฯ และจีนที่เพิ่ม

มากขึ้น โดยไม่ต้องวิตกว่าจะถูกกดดันจากรัสเซียและสามารถนำการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียมาต่อรองราคาและการลดการพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์จากตะวันตกเพียงแหล่งเดียว ซึ่งเห็นได้ชัดกรณีมาเลเซียที่ต้องซื้อเครื่องบินรบทั้งจากรัสเซีย และ สหรัฐฯ แต่การประกาศว่าจะซื้อเครื่องบินรบจากรัสเซียทำให้สหรัฐฯ กดดันให้บริษัทอาวุธยุทโธปกรณ์ของตนลดราคาให้มาเลเซีย[26]

<u>บทบาทด้านเวทีพหุภาคี</u>

รัสเซียพยายามเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้กรอบความร่วมมือแบบพหุภาคีและสนับสนุนให้ใช้เวทีพหุภาคีที่รัสเซียมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในภูมิภาค[27] โดยเริ่มจากเวทีที่มีอยู่เดิม เพื่อใช้เป็นช่องทางพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประเทศในภูมิภาค[28] และเพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในภูมิภาคในสถานะของมหาอำนาจที่ไว้ใจได้ โดยพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมวางกรอบเกี่ยวกับความมั่นคงในภูมิภาคและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตามที่รัสเซียระบุในเอกสารแนวนโยบายในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า บทบาทของรัสเซียจะต้องไม่เข้าไปกระทบกระเทือนหรือสร้างปัญหาให้กับดุลยภาพของภูมิภาค รัสเซียไม่มุ่งหมายจะเป็นปฏิปักษ์กับประเทศใด แต่ไม่เห็นด้วยที่จะใช้ความรุนแรง การคงกองกำลังทหารของรัสเซียในภูมิภาคเพื่อรักษาความมั่นคงในภูมิภาคเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกันจะอำนวยแต่ผลประโยชน์ร่วมกัน รัสเซียจะขายเทคโนโลยี สินค้าอุตสาหกรรมและทรัพยากร โดยจะรับซื้อสินค้าอาหาร เครื่องอุปโภค บริโภค ค้าขายที่ส่งเสริมประโยชน์ร่วมกัน[29]

เวทีที่รัสเซียให้ความสำคัญจึงเป็นอาเซียน ที่รัสเซียขอเข้ามาเป็นประเทศคู่เจรจากับอาเซียนตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ[30] ซึ่งอาเซียนตอบรับในเบื้องต้น โดยเชิญสหภาพ

---

[26]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin,<u>Russian Arms Transfers to East Asia in the 1990s</u>,p.117-119.

[27]สุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต”,น. 43.

[28]เรื่องเดียวกัน,น.45.

[29]เรื่องเดียวกัน.

[30]เรื่องเดียวกัน,น.79.

โซเวียตเข้าร่วมพิธีเปิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนกรกฎาคมปี 1991 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการเข้าเป็นประเทศคู่เจรจา โดยมีนาย Maslyukov รองนายกรัฐมนตรีสหภาพโซเวียตเข้าร่วม ซึ่งสหภาพโซเวียตได้แสดงความประสงค์ที่จะพัฒนาความร่วมมือกับอาเซียนให้ไปสู่การเจรจาเต็มรูปแบบ ครอบคลุมด้านการค้า เศรษฐกิจ วัฒนธรรม พลังงาน อวกาศ สิ่งแวดล้อม และประมง รวมทั้งเสนอให้มีการริเริ่มกรอบความร่วมมือในรูปแบบการประชุมว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe-CSCE)[31]

รัสเซียหารือร่วมกับอาเซียนต่อไปหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต โดยอาเซียนถือว่ารัสเซียเป็นผู้สืบสิทธิจากสหภาพโซเวียต นายอังเดร โคซิเรฟ รัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซีย หัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายรัสเซียเข้าร่วมประชุมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่มะนิลา เมื่อวันที่ 22 เดือนกรกฎาคม ปี 1992 ย้ำจุดยืนที่ต้องการเป็นประเทศคู่เจรจา โดยเสนอมาตรการสร้างความมั่นใจขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เสนอให้จำกัดการซ้อมรบทางเรือ หารือเพื่อก่อตั้งระบบจัดการความขัดแย้งในภูมิภาค จัดตั้งกองกำลังทางเรือนานาชาติเพื่อประกันเสรีภาพการเดินเรือในภูมิภาค สนับสนุนแนวคิดเขตสันติภาพในมหาสมุทรแปซิฟิกและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [32] รัสเซียเริ่มมองอาเซียนว่าเป็นเวทีที่เอื้อต่อการแสดงบทบาทของตนเนื่องจากมีพันธมิตรเก่าในสมัยสงครามเย็นได้แก่ลาว เวียดนามและกัมพูชา ทำให้รู้สึกว่าสามารถเจรจากันได้ง่าย[33] และรัสเซียสามารถที่จะรักษาสถานะมหาอำนาจของตนไว้ได้ในภูมิภาคนี้ โดยไม่มีการคุกคามผลประโยชน์ของรัสเซียเช่นในยุโรป[34]

---

[31]เรื่องเดียวกัน.

[32]ข้อมูลจากผลการหารือระหว่างเอกอัครราชทูตของประเทศอาเซียนประจำกรุงมอสโกกับนาย G.Kunadze รัฐมนตรีช่วงต่างประเทศรัสเซียและนาย Alexandre Kartchava หัวหน้าฝ่ายอาเซียนกรมกิจการเอเชียแปซิฟิก ,12 พ.ย.2535 อ้างในสุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต,” (เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 35 ปีการศึกษา2535-2536),น. 79-80.

[33]Victor Sumsky, “Russia and ASEAN : Emerging Partnership in the 1990s and the Security of South-East Asia,” in Russia and Asia : The Emerging Security Agenda,(Sweden,1999),p412.

[34]Andrew c.Kuchins, “Russia and Great – Power Security in Asia,” in Proceedings of the Conference on Russia and Asia – Pacific Security (SIPRI,1999)(Conference on Russia and Asia – Pacific Security 19-22 Feb 1999) p.31.

นายโคซิเรฟร่วมประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่สิงคโปร์เมื่อเดือนกรกฎาคมปี 1993 ระบุว่าผลประโยชน์แห่งชาติของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิกในฐานะมหาอำนาจยูเรเซียอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเผชิญหน้ามาเป็นการร่วมมือ [35] โดยระบุด้วยว่า รัสเซียไม่ละทิ้งความพยายามที่จะมีส่วนและมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในกระบวนการสร้างความมั่นคงในภูมิภาคซึ่งรัสเซียยังเห็นเป็นปัญหาและเป็นชนวนความขัดแย้งอีกมาก โดยถือว่ารัสเซียมีอาณาเขตครอบคลุมทั้งเอเชียและยุโรป มีความคิดที่จะเป็นมหาอำนาจทั้งสองภูมิภาค จึงพยายามเสนอความเห็นในกระบวนการดังกล่าวเป็นระยะ

ในเวทีนี้ความต้องการของรัสเซียที่จะเข้ามามีส่วนในด้านความมั่นคงในภูมิภาคเริ่มได้รับการตอบสนองจากอาเซียน ที่ตกลงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมหาหรือด้านความมั่นคงในกรอบของ ASEAN Regional Forum (ARF) โดยเห็นชอบเชิญประเทศคู่หารือ (Consultative partners) คือรัสเซียและจีนเข้าร่วมด้วยในการประชุม ARF ครั้งแรกเพื่อหารือเรื่องการเมืองและความมั่นคงภายในภูมิภาคร่วมกันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก [36]เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงในภูมิภาค ทั้งปัญหาเกาหลีเหนือ หมู่เกาะสแปรตลี และการต่อสู้กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่[37]

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและอาเซียนพัฒนาจนได้รับสถานะเป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียนระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ อาเซียน สมัยที่ 29 เมื่อเดือนกรกฎาคมปี 1996 ณ กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย และเริ่มจัดประชุมคณะกรรมการร่วม (ASEAN-Russia Joint Cooperation Committee-ARJCC) ครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน 1997 ณ กรุงมอสโก และครั้งที่ 2

---

[35]Statement by A Kozyrev at the Meeting with ASEAN Foreign Ministers,Singapore.July 24,1993 อ้างใน สุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต,” น.81.

[36]สุจิตรา หิรัญพฤกษ์, “บทบาทของรัสเซียในเอเชียแปซิฟิคภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต,” น.82.

[37]Alexsander A.Sergounin,Sergey V.Subbotin, Russian arms transfers to East Asia in the 1990s,p.1-2,p93.

ณ กรุงจาการ์ตา เมื่อวันที่ 11-12 เดือนมิถุนายนปี 2000 ส่วนการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการเมืองครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายนปี 1998 ณ กรุงมอสโก ครั้งที่ 2 ณ นครโฮจิมินห์ เมื่อวันที่ 15 เดือนตุลาคมปี 1999[38]

นอกจากนี้รัสเซียยังให้ความสำคัญกับการเข้าเป็นสมาชิกเอเปคซึ่งเป็นองค์กรที่ประเทศในอาเซียน และมหาอำนาจอื่นๆ ในภูมิภาคเข้าร่วมได้แก่สหรัฐฯ จีน และญี่ปุ่น โดยเข้ามาเป็นสมาชิกเอเปคในปี 1998 [39] แต่รัสเซียยังไม่ได้แสดงบทบาทมากนักในเวทีนี้

บทบาทด้านเศรษฐกิจ

เมื่อเปรียบเทียบกับสมัยสงครามเย็น นับว่า เศรษฐกิจระหว่างรัสเซียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มหันไปในทิศทางทางบวกมากขึ้น เพราะต่างหันมาพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกันตามช่องทางที่เอื้ออำนวยมากกว่าเดิม การค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และรัสเซียจึงขยายตัวเพิ่มขึ้นจากประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อปี 1990 เป็น 4,440.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 1995[40] แต่ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจทั้งของไทยและรัสเซียในปี 1997 และ 1998 ทำให้การค้าระหว่างกันลดลงไปอีก โดยมีมูลค่าการค้ารวมระหว่างรัสเซียกับอาเซียน 6 ประเทศได้แก่ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม สิงคโปร์และฟิลิปปินส์เป็น 1,624.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 1997 มูลค่า 963.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 1998 และ 1,198.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 1999[41]

อย่างไรก็ตาม รัสเซียไม่ได้มีบทบาทด้านเศรษฐกิจมากนักต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากตัวเลขมูลค่าการค้าทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองฝ่าย ตามที่

---

[38]กระทรวงการต่างประเทศไทย ,ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับรัสเซีย. http://www.mfa.go.th/web/1693.php.มิ.ย.48.

[39]จุลชีพ ชินวรรโณ,สู่สหัสวรรษที่ 3 ,(กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์,2544),น.223.

[40]Victor Sumsky, Russia and ASEAN : Emerging Partnership in the 1990s and the Security of South-East Asia,p.411-412.

[41]Gennady Chufin,Mark Hong ,Teo Kah Beng (editors), Asean-Russia relations , Singapore : Insitute of South East Asian Studies,2006.อ้างจาก Russian Federation Custom Statistics of Foreign Trade

ปรากฏในตารางที่ 1 โดยปี 1996 เป็นปีที่มูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มสูงสุดมากกว่า 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ยังถือว่าน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนการค้าทั้งหมดของอาเซียน

ตารางที่ 4.1
มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนและ รัสเซีย ปี 1993-1997 (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	การค้ารวม
ปี 1993	423.1	215.0	208.1	638.1
ปี 1994	931.1	534.7	396.4	1,465.8
ปี 1995	849.3	1,083.7	-234.4	1,933.1
ปี 1996	3,169.2	2,040.9	1,128.3	5,210.1
มกราคม-มิถุนายน 1997	574.6	423.9	150.7	998.5
มูลค่ารวม	5,947.4	4,298.2	1,649.2	10,245.6

ที่มา : Watanabe Koji (editor), Engageing Russia in Asia Pacific ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,1999.) อ้างจากสำนักเลขาธิการอาเซียน.

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่เจรจากับอาเซียนในภาพรวมนับแต่ปี 1993-1997 ในตารางที่ 2 จะพบว่ารัสเซียเป็นประเทศคู่เจรจาที่มีปริมาณการค้ากับอาเซียนต่ำที่สุด

ตารางที่ 4.2
มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับคู่ค้า ปี 1993-1997 **(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)**[42]

ประเทศ	1993	1994	1995	1996	**มกราคม-มิถุนายน**1997
คู่เจรจา	248,994.3	292,808.7	371,677.6	383,355.7	189,243
สหรัฐฯ	75,615.9	88,572.4	101,428.8	90,219.2	43,169.4
ญี่ปุ่น	86,576.8	101,602.1	121,215.9	116,457.2	57,324.4
จีน	8865.1	11,062.8	13,330.6	16,691.6	11,636.1
ออสเตรเลีย	8,951	10,958.8	na	na	6,990.2
แคนาดา	3,498.7	3,872.1	4,530.5	4,433.7	2,182.4
นิวซีแลนด์	1,251.2	1,494.7	na	na	1,101
เกาหลีใต้	13,251.4	16,040.6	19,920	22,740.8	12,903.8
อินเดีย	2,875.9	3,536.5	4,659.5	6,566.6	5,129.2
รัสเซีย	638.1	1,465.8	1,933.1	5,210.1	998.5
นอกอาเซียน	347,811.9	409,887.7	493,323.9	532,632.6	270,762.4
ในอาเซียน	80,856.1	104,118.6	121,927.6	141,280.4	77,773.4
การค้ารวม	428,668	514,006.3	615,251.5	673,913	349,212.7

ที่มา : Watanabe Koji (editor), Engageing Russia in Asia Pacific ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,1999.) อ้างจากสำนักเลขาธิการอาเซียน.

กล่าวโดยสรุป ในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซิน แม้สถานะของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามเย็นไม่มีภาพลักษณ์ของการเป็นภัยคุกคามที่น่าหวาดกลัวเช่นในอดีต และกลายเป็นตลาดใหม่ที่น่าสนใจของกันและกัน แต่บทบาทในทางเศรษฐกิจนั้น รัสเซียกลับไม่สามารถสร้างแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอัตรา

[42] Ibid.

การขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้แต่พันธมิตรเก่าในอินโดจีนที่หันมาใกล้ชิดประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ขณะที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มองไปที่การลงทุนในประเทศอินโดจีน และเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่เริ่มที่ไทยในปี 1997 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ได้มองว่า รัสเซียเป็นมหาอำนาจที่จะช่วยเหลือได้ ส่วนรัสเซียเมื่อประสบวิกฤติเศรษฐกิจในปี 1998 ก็ยิ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายขาดแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกัน

บทบาทของรัสเซียในช่วงนี้จึงให้ความสำคัญกับบทบาททางการเมืองและการทหาร โดยเป็นความพยายามของรัสเซียที่จะประคองสถานะความเป็นมหาอำนาจของตนไว้โดยเข้ามามีบทบาทในเวทีพหุภาคีต่างๆ และส่งเสริมบทบาทในประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของตนเองในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศ

บทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน (2000-2008) : **มหาอำนาจผู้ถ่วงดุลและมหาอำนาจด้านพลังงาน**

บทบาทด้านการเมือง/การทหาร

หลังการเปลี่ยนแปลงผู้นำเป็นนายวลาดิมีร์ ปูติน รัสเซียดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อเพิ่มบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ทั้งระดับทวิภาคีกับประเทศในภูมิภาค ทำให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์กับพันธมิตรในช่วงสงครามเย็นที่ละเลยไปในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซินอย่างเวียดนามในฐานะหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน และรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับอินโดนีเซียอดีตพันธมิตรที่ใกล้ชิดในสมัยประธานาธิบดีซูการ์โน

ประธานาธิบดีปูตินเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนเกือบทุกประเทศด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจะสมัยประธานาธิบดีเยลต์ซินที่ไม่เคยมีการเยือนของผู้นำสูงสุด นอกจากนี้ยังมีการเยือนตอบแทนซึ่งกันและกันในหลายวาระ และมีการพบปะระดับทวิภาคีกับแต่ละประเทศในเวทีพหุภาคีที่สำคัญอีกหลายครั้ง ที่สำคัญอย่างยิ่งคือการเข้าร่วมประชุมสุดยอดรัสเซีย- อาเซียนครั้งแรกเมื่อปี 2005

บทบาทในระดับทวิภาคีของรัสเซียต่างดำเนินไปในทิศทางที่ส่งเสริมผลประโยชน์ของรัสเซียในเวทีพหุภาคี ส่วนบทบาทในเวทีพหุภาคีของรัสเซียก็อยู่ในสถานะที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยรัสเซียใช้เวทีพหุภาคีที่มีอยู่เดิม เวทีที่ริเริ่มใหม่ และเวทีที่ประเทศในภูมิภาคเป็นประเทศที่มีบทบาทนำ เป็นโอกาสในการผลักดันประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันและผลประโยชน์ต่อตนเอง

ทั้งการถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่น ควบคู่ไปกับความพยายามที่จะขยายอาวุธยุทโธปกรณ์ในภูมิภาค และแสวงหาโอกาสที่จะร่วมมือด้านพลังงานกับแต่ละประเทศในภูมิภาค

บทบาทด้านทวิภาคี

รัสเซียพยายามขยายบทบาทด้านทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ได้แก่การรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรในสมัยสงครามเย็นคือเวียดนามและอินโดนีเซีย และพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ โดยยังคงใช้เครื่องมือสำคัญคืออาวุธยุทโธปกรณ์ในการกระชับสัมพันธ์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศผู้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เริ่มแนบแน่นมากขึ้น ปูทางไปสู่ความร่วมมือด้านอื่นๆ อีกหลายมิติในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

นอกจากนี้ จากสถานการณ์ความผันผวนของราคาน้ำมันโลกกลายเป็นโอกาสที่ทำให้รัสเซียก้าวเข้ามาในภูมิภาคนี้ด้วยความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น เพื่อเข้ามาลงทุนในแหล่งพลังงานและเสนอความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ซึ่งรัสเซียมีความเชี่ยวชาญและต้องการที่จะส่งออกเทคโนโลยีดังกล่าว ขณะที่หลายประเทศในภูมิภาคได้แก่ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า ไทย และมาเลเซียให้ความสนใจที่จะนำพลังงานดังกล่าวมาใช้[43]

ทั้งนี้รัสเซียยังทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มุ่งหวังความร่วมมือด้านพลังงานจากรัสเซียในรูปแบบต่างๆ จากรัสเซียในอนาคตในฐานะผู้ส่งออกพลังงานสู่ประเทศต่างๆในภูมิภาค โดยบริษัท Gazprom ของรัสเซียประเมินว่าอาจเป็นผู้ส่งออกก๊าซธรรมชาติ 110,000 คิวบิคเมตรให้แก่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ภายในปี 2020 ขณะที่ในปัจจุบันบริษัทดังกล่าวมีข้อตกลงด้านความร่วมมือด้านพลังงานดังกล่าวกับบริษัท ปตท.ของไทย และปิโตรนาสของมาเลเซีย [44]

<u>เวียดนาม</u> รัสเซียพยายามที่จะใช้ความใกล้ชิดในอดีตมาเป็นประเด็นในการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับเวียดนามตั้งแต่ช่วงที่นายปูตินดำรงตำแหน่งรักษาการประธานาธิบดี โดยเมื่อ

---

[43]German Gref.(Russian Minister of Economic Development and Trade from May 2000 to September 2007) “ Russia and Southeast Asia: Commitment to cooperation.” http://en.rian.ru/analysis/20070523/65962179.html. 23 May 2007.

[44]Ibid.

เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2000 นายอีกอร์ อีวานอฟ รัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซียเดินทางเยือนเวียดนาม และกล่าวย้ำถึงความสำคัญของเวียดนามว่าเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อรัสเซีย โดยได้ยื่นหนังสือของนายปูตินถึงนายเจิ่น ดึ๊ก เลือง ประธานาธิบดีของเวียดนามที่ย้ำถึงความปรารถนาของรัสเซียที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับเวียดนามในโอกาสที่ทั้งสองประเทศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตครบรอบ 50 ปี[45] ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากเวียดนาม จากนั้นรัสเซียได้ยกเลิกหนี้จำนวนร้อยละ85 ของหนี้ทั้งหมด 10 พันล้านรูเบิลให้กับเวียดนาม เมื่อเดือนกันยายนปี 2000 ในโอกาสที่นายฟาน วาน คาย นายกรัฐมนตรีเวียดนามเยือนรัสเซีย โดยเวียดนามตกลงจะชำระหนี้สินส่วนที่เหลือภายใน 23 ปี ปีละ 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ[46]

ต่อมาเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคมปี 2001 ประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนเวียดนามตามคำเชิญของเวียดนาม โดยเป็นผู้นำรัสเซียคนแรกที่เยือนเวียดนาม[47] เพื่อแสดงให้เวียดนามเห็นว่า รัสเซียให้การยอมรับเวียดนามว่าอยู่ในสถานะหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกับรัสเซีย มิใช่ประเทศบริวารที่รับความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว [48]

ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามและรื้อฟื้นข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมืออีกหลายฉบับ เช่น ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ พิธีสารเกี่ยวกับความร่วมมือต่อเนื่องในการสำรวจและขุดค้นน้ำมันและก๊าซธรรมชาติบนไหล่ทวีปของเวียดนาม รวมทั้งมีการลงนามในประกาศร่วมว่าด้วยหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ การค้า ความร่วมมือด้านพลังงาน ไฟฟ้า น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ วิศวกรรมจักรกล เหล็ก การสร้างเรือ การเกษตร อิเลคทรอนิกส์ การติดต่อสื่อสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วัฒนธรรม การศึกษา การอบรมด้านต่างๆ รวมทั้งเสถียรภาพทางยุทธศาสตร์และการลดอาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น [49]

---

[45]ITAR-TASS , 12 Feb 2000.

[46]สีดา สอนศรี และคณะ,เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤติเศรษฐกิจ(ค.ศ.1997-2006),คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2550,น.439-440.

[47]เรื่องเดียวกัน.น.438.

[48]เรื่องเดียวกัน.น.438-439.

[49]เรื่องเดียวกัน.

หลังจากการเยือนดังกล่าว ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นอย่างมาก มีการแลกเปลี่ยนการเยือนกันอีกหลายครั้งรวมทั้งนายนง ดึ๊ก หมั่น เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเยือนรัสเซียเมื่อเดือนตุลาคมปี 2002 [50] และการเยือนเวียดนามเป็นครั้งที่ 2 ของประธานาธิบดีปูตินเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2006 ขณะที่มูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี 2007 มูลค่าการค้าเพิ่มจากปี 1995 ที่มีมูลค่า 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ [51]

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถหาแนวทางร่วมในการยกเลิกฐานทัพของรัสเซียที่อ่าวคัมรานห์ซึ่งเวียดนามพยายามเจรจาขอให้รัสเซียจ่ายค่าเช่าราคาสูงมาโดยตลอดได้สำเร็จ โดยรัสเซียถอนฐานทัพทั้งหมดในปี 2002 ก่อนสิ้นสุดสัญญาในปี 2004 ขณะที่เวียดนามตกลงกับรัสเซียว่าจะไม่ให้ประเทศอื่นนำพื้นที่ดังกล่าวไปใช้ทางการทหาร

รัสเซียยังใช้เครื่องมือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับเวียดนาม เนื่องจากกองทัพเวียดนามยังมีอาวุธรัสเซียประจำการอยู่เป็นจำนวนมาก และต้องการปรับปรุงให้ทันสมัย ขณะเดียวกันทำให้เวียดนามยังคงเป็นตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์ที่รัสเซียไม่อาจมองข้ามไปได้

ปี 2002 เวียดนามสั่งซื้ออาวุธปล่อยยิงจากพื้นสู่อากาศ SA-18 จำนวน 50 ชุด มูลค่า 64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้เวียดนามเป็นประเทศในอาเซียนที่สั่งซื้ออาวุธจากรัสเซียมากที่สุดในปีนั้น ส่วนการสั่งซื้อเครื่องบินขับไล่ Su-30 MKKจำนวน 4 ลำมูลค่า 120 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยยินยอมให้เวียดนามชำระเป็นสินค้าได้ถึงร้อยละ 30 ระบบขีปนาวุธต่อต้านอากาศยานพื้นสู่อากาศ S-300 PMU1 รวม 1 เครื่องมูลค่า 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งดาวเทียมสื่อสารทางการทหาร Molniya มูลค่า 120 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้มูลค่าอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เวียดนามซื้อจากรัสเซียเมื่อปี 2003 สูงถึง 490 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นอันดับสองรองจากมาเลเซีย[52]

บทบาทของรัสเซียในเวียดนามที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือบทบาทด้านพลังงาน โดยรัสเซียพยายามที่จะรักษาผลประโยชน์ด้านพลังงานของตนไว้ โดยสามารถบรรลุข้อตกลงในการต่อ

---

[50]เรื่องเดียวกัน.น.439-440.

[51]Vietnam Ministry of foreign affair. “Vietnam - Russia Relations” http://www.mofa.gov.vn/en/cn_vakv/euro/nr040819111648/ns070919141659.19 September 2007.

[52]Moscow Kommersant , 2 December 2003 ,P 15.

สัญญาร่วมทุนกับเวียดนามคือบริษัท Vietsovpetro (Vietnam Russia Petroleum Joint Venture) ที่จะหมดอายุลงในปี 2010 ตลอดจนจะขยายกิจกรรมของบริษัทไปสู่ประเทศที่ 3 ด้วยโอกาสที่นาย Nguyen Tan Dung นายกรัฐมนตรีเวียดนามเยือนรัสเซีย เมื่อเดือนกันยายนปี 2007[53] ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างบริษัทน้ำมันแห่งชาติรัสเซีย กับ PetroVietnam (Vietnam Oil and Gas Corporation) ที่ก่อตั้งเมื่อปี 1981 ในการควบคุมและดูแลอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของเวียดนาม เพื่อดำเนินการสำรวจและขุดเจาะน้ำมันดิบในเวียดนาม[54]

การที่เวียดนามเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันดิบรายสำคัญในภูมิภาค ขณะที่บริษัท VietsovPetro เป็นบริษัทที่มีบทบาทมากที่สุดในอุตสาหกรรมน้ำมันของเวียดนาม โดยสามารถผลิตน้ำมันดิบได้เกินกว่าครึ่งหนึ่งของปริมาณการผลิตน้ำมันดิบทั้งหมดของเวียดนาม[55] จึงนับว่าเป็นความสำเร็จของรัสเซียในระดับหนึ่งที่ยังสามารถรักษาผลประโยชน์ด้านพลังงานในเวียดนามเอาไว้ได้ รัสเซียยังขยายความร่วมมือด้านพลังงานของตนไปสู่มิติด้านนิวเคลียร์มากยิ่งขึ้นโดยการร่วมมือเพื่อปรับปรุงโรงงานนิวเคลียร์เดิมที่ดาลัด[56] และเสนอเป็นตัวเลือกในการสร้างโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ในเวียดนามในอนาคต

ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระดับทวิภาคีนำไปสู่ความร่วมในพหุภาคี โดยเวียดนามนับเป็นพันธมิตรที่สำคัญของรัสเซียในการเพิ่มบทบาทในเวทีระหว่างประเทศภายในภูมิภาค ในการประกาศสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกอาเซมและการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก(EAS) ของรัสเซีย ขณะที่ทั้งสองประเทศตกลงที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันในสหประชาชาติ เอเปค อาเซียน และ ARF[57]

---

[53]AFP,12 September 2007.

[54]Leszek Buszynski , “Russia and South East Asia : a new relationship,” p.287.

[55]ฝ่ายวิเคราะห์เศรษฐกิจ,อุตสาหกรรมน้ำมันในเวียดนาม.Exim Bank,สิงหาคม2548.

[56]Leszek Buszynski, “Russia and South East Asia : a new relationship,”p.287.

[57]Vietnam Ministry of foreign affair. “Vietnam - Russia Relations”

http://www.mofa.gov.vn/en/cn_vakv/euro/nr040819111648/ns070919141659.19 September 2007.

อินโดนีเซีย อินโดนีเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่รัสเซียพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์จากความใกล้ชิดในอดีต รวมทั้งอินโดนีเซียยังมีความสำคัญในฐานะประเทศมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในโลก ทั้งนี้อินโดนีเซียเป็นฝ่ายให้ความสนใจที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับรัสเซียเพื่อที่จะซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียมาตั้งแต่แรก เนื่องจากถูกคว่ำบาตรด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ จากกรณีความไม่สงบในติมอร์ตะวันออกที่มีผลบังคับใช้ถึงเดือนพฤศจิกายนปี2005 แต่ต้องเลื่อนโครงการออกไปเพราะประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 1997 และวิกฤติทางการเมือง จนกระทั่งในปี 2002 อินโดนีเซียตกลงซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียเป็นล็อตแรกประกอบไปด้วยเฮลิคอปเตอร์ MI-2 จำนวน 8 ลำ และ MI-17 จำนวน 2 ลำ ทำให้อินโดนีเซียกลายเป็นตลาดใหม่ด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียอีกตลาดหนึ่งในภูมิภาค[58]

อินโดนีเซียพยายามกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซียอย่างต่อเนื่อง โดยสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียเพิ่มอีกในปี 2003 ได้แก่เครื่องบิน Su-27 และ Su-30 ชนิดละ 2 ลำ และเฮลิคอปเตอร์ MI-35 จำนวน 2 ลำ มูลค่า 192.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ[59]ในโอกาสที่ประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรีของอินโดนีเซียเยือนรัสเซียเมื่อเดือนเมษายนปี 2003 ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนรัสเซียเป็นครั้งแรกในรอบ 13 ปีของผู้นำอินโดนีเซีย ซึ่งการขายอาวุธยุทโธปกรณ์ในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัสเซียที่จะกระชับความสัมพันธ์กับอินโดนีเซียอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากยอมขายด้วยวิธีบาร์เตอร์เทรดถึงร้อยละ 80

หลังจากนายซูซิโล บัมบัง ยุดโดโยโนขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอินโดนีเซียเมื่อปี 2004 ประธานาธิบดีปูตินพยายามสร้างความใกล้ชิดกับอินโดนีเซียมากขึ้น โดยประธานาธิบดีปูตินกล่าวแสดงความยินดีต่อนายบัมบังถึง 2 ครั้ง ด้วยการโทรศัพท์แสดงความยินดีเมื่อเดือนตุลาคมปี 2004 และกล่าวแสดงความยินดีระหว่างร่วมประชุมเอเปคที่ชิลีเมื่อเดือนพฤศจิกายนปี 2004 และเดินทางเยือนอินโดนีเซียเมื่อเดือนกันยายนปี 2007 (เป็นครั้งแรกของการเยือนระดับผู้นำในรอบ 50 ปีต่อจากนายนิกิต้า ครุสชอฟ) เพื่อแสดงตนเป็นผู้ช่วยเหลืออินโดนีเซีย ในการเข้าถึงอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซีย เนื่องจากอินโดนีเซียสนใจที่จะซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมากจากรัสเซีย แต่มีข้อจำกัดด้าน

---

[58]Leszek Buszynski , “Russia and South East Asia : a new relationship,”p.287-288.

[59]Ibid.,p.288.

งบประมาณ[60] โดยทำข้อตกลงให้เงินกู้ที่มีเงื่อนไขผ่อนปรนและไม่มีข้อผูกมัดทางการเมืองกับอินโดนีเซีย มูลค่าถึง 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซีย ซึ่งรวมถึงเฮลิคอปเตอร์แบบ MI-17 จำนวน 10 ลำ รถถังสะเทินน้ำสะเทินบก 5 คันและเรือดำน้ำชั้น Kilo 2 ลำ[61]

ทั้งนี้รัสเซียทำข้อตกลงเรื่องความร่วมมือด้านพลังงานกับอินโดนีเซียมูลค่า 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมถึงมีการทำพิธีลงนามระหว่างบริษัทลุคออยของรัสเซียกับเปอร์ตามินา บริษัทน้ำมันของอินโดนีเซียเพื่อสำรวจบ่อน้ำมันทั้งในและนอกชายฝั่งทะเลในโอกาสที่ประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนอินโดนีเซียด้วย ซึ่งเชื่อว่าเป็นการตอบแทนการให้เงินกู้จำนวนดังกล่าว [62] นอกจากนี้รัสเซียยังเสนอตัวที่จะช่วยอินโดนีเซียซึ่งมีโครงการจะก่อสร้างโรงงานนิวเคลียร์ลอยน้ำอีกด้วย

<u>มาเลเซีย</u> ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและมาเลเซียในสมัยประธานาธิบดีปูตินมีความแนบแน่นขึ้น ผู้นำของทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างต่อเนื่องโดย ปี 2002 มหาธีร์ไปเยือนรัสเซีย [63] และนายอับดุลลอฮ์ บาดาวี นายกรัฐมนตรีมาเลเซียคนต่อมาไปเยือนรัสเซียเมื่อปี 2007[64] ด้านประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนมาเลเซียถึง 3 ครั้งในรอบ 3 ปี (2003-2005)[65]

ผู้นำทั้งสองฝ่ายต่างมีแนวคิดสอดคล้องกันเรื่องแนวคิดโลกหลายขั้วอำนาจ โดยเฉพาะในสมัยของมหาธีร์ นายกรัฐมนตรีมาเลเซียซึ่งมีนโยบายเน้นความหลากหลายทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ โดยไม่พึ่งพาอาวุธจากตะวันตกเพียงแหล่งเดียว ทำให้รัสเซียมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ให้มาเลเซียได้

---

[60]Xinhua,22 August 2007.

[61]Ibid.

[62]Ibid.

[63]President of Russia web, http://eng.kremlin.ru/text/speeches/2002/03/14/0000_type82914type82915_145944.shtml

[64]President of Russia web.http://eng.kremlin.ru/text/news/2007/06/134917.shtml .16 june 2007

[65]The Star 14 March 2002.

มาเลเซียกลายเป็นผู้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียมากเป็นอันดับ 3 รองจากจีนและอินเดีย จากการสั่งซื้อเครื่องบิน Su-30 จำนวน 18 ลำ มูลค่า 900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยร้อยละ 30 ชำระเป็น Barter Trade เมื่อเดือนสิงหาคมปี 2003 ซึ่งเป็นช่วงที่ประธานาธิบดีปูตินมาเยือนมาเลเซียเป็นครั้งแรก[66]

การซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าวทำให้รัสเซียขยายความร่วมมือไปสู่ด้านอวกาศและดาวเทียม ทั้งการสร้างสถานีภาคพื้นและการฝึกเพื่อส่งนักบินอวกาศมาเลเซียขึ้นสู่อวกาศ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงพ่วงจากการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าว (นักบินอวกาศคนแรกของมาเลเซียขึ้นสู่อวกาศในวันที่ 10 เดือนตุลาคม ปี 2007[67])

การส่งนักบินอวกาศมาเลเซียไปยังสถานีอวกาศนานาชาติ (International Space Station - ISS) นอกจากจะเสริมสร้างความสัมพันธ์กับมาเลเซียยังเป็นการส่งเสริมบทบาทของรัสเซียในประเทศอิสลาม โดยรัสเซียได้ประชาสัมพันธ์เรื่องการส่งนักบินอวกาศมาเลเซียดังกล่าวว่า เป็นนักบินอวกาศมุสลิมคนแรกที่ขึ้นสู่สถานี ISS

<u>พม่า</u> ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและพม่าเป็นไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนเชิงต่างตอบแทนโดยรัสเซียมีบทบาทในฐานะมหาอำนาจที่พึ่งพาได้ ด้วยการสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ในราคาย่อมเยา การเป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านการทหาร และเทคโนโลยีนิวเคลียร์และปกป้องพม่าในเวทีระหว่างประเทศจากปัญหาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกับจีนใช้สิทธิยับยั้งร่างมติคว่ำบาตรพม่าใน UNSC หลายครั้งได้แก่ ปี 2006 กรณีพม่ากดขี่ข่มเหงและปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง[68] ในเดือนมกราคมปี 2007 กรณีการเรียกร้องให้พม่าปล่อยนักโทษการเมือง และเร่งปฏิรูปประชาธิปไตย[69] และในเดือนกันยายนปี 2007 ในกรณีการคว่ำบาตรต่อต้านการปราบปรามผู้เดินขบวนประท้วงรัฐบาล

แม้ว่าความช่วยเหลือดังกล่าวแลกเปลี่ยนกับการที่รัสเซียเข้าไปพัฒนาแหล่งพลังงานและทรัพยากรในพม่า แต่การที่รัสเซียไม่หวั่นเกรงแรงกดดันจากตะวันตกโดยให้ความช่วยเหลือพม่าในเวทีระหว่างประเทศดังกล่าว ส่งผลให้การพัฒนาความสัมพันธ์กับรัสเซียแน่นแฟ้นขึ้น

---

[66]Leszek Buszynski, “Russia and South East Asia : a new relationship,”p.287.

[67]Pravda ,24September 2007.

[68]AFP ,16 September2006.

[69]AFP, 13 January 2007.

หลังจากพม่าเคยซื้อเฮลิคอปเตอร์จากรัสเซียระหว่างปี 1995-1996 พม่าสนใจจะซื้อเครื่องบินรบจากรัสเซียเป็นลำดับต่อมา แต่ประสบปัญหาด้านงบประมาณ หลังจากนายอูวินอ่องรัฐมนตรีต่างประเทศพม่าไปเยือนรัฐเซียเมื่อเดือนกรกฎาคมปี 2000 ซึ่งเป็นการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพม่าเป็นครั้งแรกในรอบ 20 ปี และมีการหารือกันเรื่องการพัฒนาความสัมพันธ์ ความร่วมมือด้านการทหาร เทคโนโลยี และพลังงาน [70] ในปี 2001 รัสเซียได้ช่วยเหลือพม่าในการปรับปรุงกองทัพอากาศ และขายเครื่องบินรบ Mig-29 ที่ใช้งานแล้วจำนวน 8 ลำ รวมทั้งเครื่องบินฝึกรุ่น MiG-29UB ที่ใช้งานแล้วจำนวน 2 ลำในราคา150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ พ่วงกับการฝึกสอนและข้อตกลงร่วมมือด้านทหารอื่นๆ [71]

พม่ายังขอความช่วยเหลือจากรัสเซียเพิ่มเติมในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ โดยในปี 2006 ได้ทำข้อตกลงน้ำมันแลกอาวุธยุทโธปกรณ์กับรัสเซีย เพื่อให้รัสเซียช่วยปรับปรุงระบบต่อต้านอากาศยาน [72] โดยในปี 2006 รัสเซียได้เข้าไปตั้งสำนักงานของบริษัทเครื่องบินรบของรัสเซียในพม่าด้วย [73] หลังปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงเมื่อเดือนกันยายนปี 2007 พม่ายังได้ส่งคณะผู้แทนทหารเยือนรัสเซียเมื่อเดือนตุลาคมปี 2007 เจรจาขอซื้อระบบต่อต้านขีปนาวุธจากรัสเซีย

สำหรับความร่วมมือด้านนิวเคลียร์ ทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือกันมาโดยตลอดโดยรัสเซียพร้อมจะให้การสนับสนุนและพัฒนาบุคลากร แต่ยังไม่บรรลุผลมากนัก เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณของพม่าทำให้โครงการหยุดชะงักไปหลายครั้ง โดยในปี 2000 รัสเซียวางแผนสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ให้พม่ามูลค่า 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่พม่าขาดงบประมาณจึงล้มเลิกไป[74] แต่มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MoU) ความร่วมมือในการสร้างเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์และศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ในพม่า มูลค่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยพม่าจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าฝึกอบรมสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์ 329 คน เมื่อปี 2001 และในปี 2002 มีการทำข้อตกลงกับรัสเซียจะสร้างเตาปฏิกรณ์ให้แต่ประสบปัญหาเรื่องงบประมาณ ต่อเนื่องมาจนถึงปี 2003 พม่าแจ้ง

---

[70] ITAR-TASS ,3 July 2000,Kommersant ,5 July 2000.

[71] Stratfor Global Intelligence Update,August 22,2001, Kommersant 10 August 2001.

[72] VOA,5April 2006.

[73] Amnesty International.

[74] Asia Times,24 May 2007.

ต่อIAEA ว่าจะฝึกอบรมชาวพม่าปีละ 300 คนเพื่อรองรับการใช้พลังงานนิวเคลียร์ ซึ่งในช่วง 6 ปีที่ผ่านมาพม่าส่งนักวิทยาศาสตร์และจนท.ด้านความมั่นคงมากกว่า 1,000 คน เพื่อฝึกอบรมด้านนิวเคลียร์ในรัสเซีย [75] โครงการนี้ถูกระงับไปในเดือนมีนาคมปี 2005 และถูกรื้อฟื้นอีกครั้งเมื่อเดือนตุลาคมปี 2005

ต่อมาในเดือนเมษายนปี 2006 พล.อ.อาวุโส หม่องเอ รองประธานสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐของพม่านำคณะเยือนรัสเซีย หารือการที่พม่าขอซื้อเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์จากรัสเซียในขนาดที่ใหญ่กว่าเดิมตามข้อเสนอปี 2000 แต่ยังไม่ได้ข้อยุติ จนกระทั่งการเยือนของนายอูทอง รัฐมนตรีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของพม่า ที่ได้ร่วมลงนามข้อตกลงกับนายเชียร์เกย์ คีรีเยนโก ผู้อำนวยการสำนักงานพลังงานปรมาณูรัสเซีย รวมทั้งการที่บริษัท Rosatom ของรัสเซียบรรลุข้อตกลงกับพม่าเมื่อวันที่ 15 เดือนพฤษภาคม ปี 2007 ในการสร้างศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ให้พม่าเพื่อนำไปสู่การใช้พลังงานนิวเคลียร์ในอนาคต ซึ่งจะประกอบด้วยโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ขนาด 10 เมกะวัตต์ที่เป็นเตาปฏิกรณ์ปรมาณูแบบน้ำมวลเบาที่ใช้ยูเรเนียม – 235 มีความเข้มข้นร้อยละ 20 เป็นพลังงาน ห้องทดลองวิเคราะห์นิวเคลียร์ ห้องทดลองเพื่อผลิตไอโซโทปทางการแพทย์ ระบบซิลิคอนโดปปิ้ง ระบบบำบัดกากนิวเคลียร์ และสถานที่กลบฝังนิวเคลียร์[76]

โครงการพัฒนาด้านนิวเคลียร์ในพม่าทำให้นานาชาติโดยเฉพาะตะวันตกและประเทศเพื่อนบ้านแสดงความกังวลต่อพม่าว่าอาจเป็นการพัฒนาไปสู่การแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค โดยเฉพาะสหรัฐฯ กังวลว่า พม่ายังขาดกลไกด้านความปลอดภัย อุบัติเหตุ สิ่งแวดล้อม การลักลอบเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่การแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์[77] แม้ว่า รัสเซียจะยืนยันว่า ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ในพม่าจะอยู่ภายใต้การควบคุมของ ทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ(IAEA) ที่ทั้งสองประเทศเป็นสมาชิก รวมทั้งอ้างว่าพม่าเป็นสมาชิกในสนธิสัญญาไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ จึงมีสิทธิ์พัฒนาด้านนิวเคลียร์ ขณะที่รัสเซียยืนยันว่าอุปกรณ์นิวเคลียร์จากรัสเซีย พม่าไม่สามารถดัดแปลงไปใช้ประโยชน์ทางทหารได้ และความร่วมมือดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งในการขยายการส่งออกด้านพลังงานนิวเคลียร์ในฐานะมหาอำนาจด้านพลังงานนอกเหนือจากน้ำมันและก๊าซ

---

[75] Asia Times,24 May 2007.

[76] Ibid.

[77] AFP ,16 May 2007.

ขณะที่รัสเซียได้รับผลตอบแทนจากการให้ความร่วมมือกับพม่าในด้านต่างๆ เป็นผลประโยชน์ในด้านการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในพม่า โดยเข้าถึงแหล่งน้ำมันตามข้อตกลง Oil for Arms เมื่อเดือนเมษายนปี 2006 ในโอกาสที่ พล.อ.อาวุโส หม่องเอ รองประธานสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐของพม่านำคณะเยือนรัสเซีย (เป็นการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพม่าเป็นครั้งแรกในรอบ 40 ปี) และขอให้รัสเซียช่วยพัฒนาระบบต่อต้านอากาศยาน แลกกับเข้าร่วมสำรวจพัฒนาแหล่งพลังงาน ซึ่งตัวแทนของบริษัท Zarubezhneft ของรัสเซียและรัฐมนตรีพลังงานพม่าได้ลงนามในบันทึกช่วยจำในโอกาสนั้นด้วย [78]

ข้อตกลงดังกล่าวนำมาซึ่งการร่วมมือของบริษัท Zarubezhneft ซึ่งเป็นบริษัทรัสเซียบริษัทแรกที่เข้าไปร่วมสำรวจน้ำมันและก๊าซ A8 เมื่อเดือนกันยายนปี 2006 ที่ชายฝั่งเมาะตะมะ พร้อมกับ The Sun Group ของอินเดีย และ Myanmar Oil and Gas Enterprise ของทางการพม่า ขณะที่เมื่อเดือนเมษายนปี 2007 บริษัทรัสเซีย Silver Wave Sputnik Petroleum Pte Ltd.และ Silver Wave Energy Pte Ltd ของสิงคโปร์ได้เริ่มสำรวจและผลิตก๊าซร่วมกับบริษัทของพม่าในเขตภาคพื้นดินที่ Ziphyutaung-Nandaw[79]

พม่ายังเปิดทางให้รัสเซียเข้าถึงแหล่งทรัพยากรแร่ทองคำและอัญมณีในพื้นที่รัฐคะฉิ่นกับพื้นที่ Homalin ในโอกาสที่สถาปนาการทูตครบ 60 ปี เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปี 2008 และตอบแทนที่รัสเซียให้ความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน

ไทย

รัสเซียพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะเจาะตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์ในไทย ซึ่งใช้อาวุธยุทโธปกรณ์จากตะวันตกเป็นหลัก โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่รัสเซียค่อนข้างประสบความสำเร็จในการสร้างสัมพันธ์ไกล้ชิด เช่นเดียวกับฝ่ายไทยที่พยายามสร้างความใกล้ชิดเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งการสร้างภาพลักษณ์ทางด้านการเป็นผู้นำในระดับโลกและการหาเสียงสนับสนุนสุรเกียรติ์ เสถียรไทยในการสมัครเข้าดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ รวมทั้งความพยายามที่จะเสนอตัวเป็นฮับด้านพลังงานของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

[78]Xinhua,4 April2006.

[79]Xinhua,17 March 2007.

พันตำรวจโททักษิณเดินทางเยือนรัสเซียหลายครั้ง และผู้นำทั้งสองฝ่ายมีการเจรจาแบบทวิภาคีในเวทีพหุภาคีต่างๆ รวมถึงการพบเป็นการส่วนตัวหลายครั้ง ซึ่งทางรัสเซียพยายามโน้มน้าวให้ไทยซื้อเครื่องบินรุ่น SU-30 โดยไทยเสนอให้ทำการค้าแบบบาร์เตอร์เทรดแลกกับไก่ แต่ต่อมามีกระแสวิจารณ์ภายในประเทศจำนวนมากถึงเรื่องการทุจริตในโครงการและล้มเลิกไปในที่สุด จากนั้นเกิดการรัฐประหารในไทยเมื่อปี 2006 ทำให้ประเด็นสำคัญที่ทั้งสองฝ่ายพยายามผลักดันทั้งการเปิดตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์และการเป็นฮับพลังงานไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม

การเยือนระหว่างหัวหน้ารัฐบาลไทยและรัสเซียในปี 2001-2008

เดือนตุลาคมปี 2002 พันตำรวจโททักษิณเยือนรัสเซีย

เดือนตุลาคมปี 2003 ประธานาธิบดีปูตินเยือนไทย ช่วงการประชุมเอเปค เป็นการเยือนเป็นครั้งแรกของรัสเซียในระดับผู้นำสูงสุด ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเยือนรัสเซียเป็นการเยือนระดับประมุขของไทยเป็นครั้งแรกในรอบ 110 ปี

เดือนพฤศจิกายนปี 2004 ประธานาธิบดีปูตินพบกับพันตำรวจโททักษิณในระหว่างการประชุมเอเปคที่ชิลี

เดือนตุลาคมปี 2005 พันตำรวจโททักษิณพบกับประธานาธิบดีปูตินที่ NOVO-OGARYOVO รัสเซีย

เดือนพฤศจิกายนปี2005 พันตำรวจโททักษิณพบกับประธานาธิบดีปูตินที่เอเปค ปูซาน หารือร่วมมือด้านทหารและพลังงาน มีการลงนามความร่วมมือระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกับบริษัทพลังงานรัสเซีย

เดือนธันวาคมปี 2005 พันตำรวจโททักษิณ พบกับประธานาธิบดีปูติน ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนที่มาเลเซีย

เดือนเมษายนปี 2006 พันตำรวจโททักษิณ ขณะดำรงตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรีพบประธานาธิบดีปูตินที่ NOVO-OGARYOVO รัสเซีย

เดือนมิถุนายนปี 2006 พันตำรวจโททักษิณ ขณะดำรงตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรีพบประธานาธิบดีปูตินในการประชุม CICA ที่คาซัคสถาน

<u>บทบาทด้านพหุภาคี</u>

บทบาทด้านพหุภาคีของรัสเซียปรากฏผลชัดเจนยิ่งขึ้นในสมัยประธานาธิบดีปูติน ที่พยายามแสดงบทบาทของรัสเซียว่าเป็นมหาอำนาจทั้งในยุโรปและเอเชียโดยเข้าเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร พหุภาคีต่างๆ ทั้งองค์กรที่รัสเซียเป็นสมาชิกอยู่เดิมโดยเฉพาะเอเปค และ ARF กระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นกับอาเซียนโดยประชุมสุดยอดระหว่างรัสเซียและอาเซียนเป็นครั้งแรก รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างอาเซียนและองค์กรความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ซึ่งรัสเซียมีบทบาทนำ นอกจากนี้ยังพยายามเข้าเป็นสมาชิกใหม่ในองค์กรที่รัสเซียเห็นว่ามีคุณสมบัติเข้าร่วมได้ ได้แก่ ACD ASEM และ EAS เพื่อแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาค

การที่รัสเซียมุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังส่งเสริมบทบาทของรัสเซียให้ได้รับการยอมรับมากขึ้นในสถานะมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในเวทีโลกและมหาอำนาจที่สามารถถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ

รัสเซียขับเคลื่อนบทบาทของตนเองผ่านเวทีเอเปคซึ่งเป็นสมาชิกตั้งแต่ปี 1998 โดยประธานาธิบดีปูตินใช้เอเปคเป็นช่องทางเปิดตัวสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิคตั้งแต่การประชุมสุดยอดที่บรูไน และใช้โอกาสในการเข้าร่วมประชุมดังกล่าวผลักดันนโยบายหลายขั้วอำนาจของตน รวมทั้งใช้เป็นช่องทางหารือแบบทวิภาคีและกระชับความสัมพันธ์กับผู้นำของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเข้ารวมประชุมอีกทางหนึ่งด้วยนอกจากการพบปะกันอย่างเป็นทางการในแต่ละประเทศแล้ว

ส่วนบทบาทของรัสเซียในองค์กรอาเซียนมีความแนบแน่นขึ้นโดยรัสเซียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) เมื่อปี 2004 และนำไปสู่การประชุมสุดยอดรัสเซีย-อาเซียนครั้งแรกที่มาเลเซียเมื่อปี 2005 โดยรัสเซียต้องการให้อาเซียนเป็นสะพานรักษาบทบาทการเป็นมหาอำนาจของตนให้ทัดเทียมสหรัฐฯ และจีน[80] ในโอกาสเดียวกันประธานาธิบดีปูตินได้เข้าร่วมประชุมสุดยอดครั้งแรกของเอเชียตะวันออก โดยเป็นฝ่ายแถลงสุนทรพจน์[81] ซึ่งตลอดปี 2005 รัสเซียกระชับสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างต่อเนื่องโดยมีการ

[80]เว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศไทย ,http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=395

[81]Russian Policy in Asia ,http://www.indonesia.mid.ru/ros_asia_e_2.html

พบปะระหว่างประธานาธิบดีปูตินและผู้นำแต่ละประเทศในอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคมพบปะกับพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทยถึง 3 ครั้ง เมื่อเดือนพฤศจิกายนพบปะกับประธานาธิบดีเวียดนามและอินโดนีเซียระหว่างการประชุมสุดยอดเอเปคที่เกาหลีใต้ และเมื่อเดือนธันวาคมพบปะกับนายกรัฐมนตรีมาเลเซียและสิงคโปร์ระหว่างประชุมสุดยอดรัสเซีย-อาเซียนที่มาเลเซีย เป็นต้น ไม่รวมการพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงอีกหลายครั้ง[82]

รัสเซียในสมัยประธานาธิบดีปูตินพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์พิเศษกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระดับทวิภาคี และใช้ความสัมพันธ์พิเศษดังกล่าวหาช่องทางขยายบทบาทระดับพหุภาคีทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโลกมุสลิม โดยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นได้ชัดจากการกระชับสัมพันธ์กับมาเลเซียทำให้มาเลเซียสนับสนุนบทบาทของรัสเซียในการประชุมสุดยอดรัสเซีย อาเซียนในปี 2005 ที่มาเลเซียเป็นเจ้าภาพ โดยสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิกของ EAS แม้จะยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากอินโดนีเซียและสิงคโปร์คัดค้านเพราะเห็นว่า รัสเซียยังมีความสัมพันธ์ที่ยังไม่แน่นแฟ้นพอ (โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ) ขณะที่หลายฝ่ายกังวลว่าหากให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิกโดยกีดกันสหรัฐฯ จะประสบปัญหาด้านดุลอำนาจในภูมิภาค

ส่วนการขยายบทบาทสู่ประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน เป็นสิ่งที่รัสเซียให้ความสำคัญเช่นกัน เพื่อหาเสียงสนับสนุนรัสเซียในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Congress - OIC) โดยรัสเซียได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษจากมาเลเซียที่เชิญประธานาธิบดีปูตินเข้าร่วมประชุมของ OIC ในปีที่มาเลเซียเป็นเจ้าภาพ โดยในปี 2003 ประธานาธิบดีปูตินมาเยือนมาเลเซียถึง 2 ครั้งเมื่อเดือนสิงหาคม ปี2003 เพื่อขอให้มาเลเซียสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิก OIC และเมื่อเดือนตุลาคมปี 2003 เพื่อเข้าร่วมเป็นแขกพิเศษตามคำเชิญของมาเลเซียในการประชุม OIC ซึ่งมาเลเซียเป็นเจ้าภาพ ในขณะที่รัสเซียกำลังตกเป็นเป้าโจมตีจากตะวันตกในกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนในเชชเนีย ซึ่งมีชาวมุสลิมเป็นประชาชนส่วนใหญ่ รัสเซียเสนอตัวเข้าเป็นสมาชิกของ OIC โดยอ้างว่า เป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากกว่า 20 ล้านคน ซึ่งมากกว่าประชาชนในประเทศมุสลิมหลายประเทศ แม้รัสเซียจะไม่ประสบความสำเร็จในการเข้าเป็นสมาชิก แต่รัสเซียได้รับสถานะผู้

[82]Ibid.

สังเกตการณ์ในเวลาต่อมา ทำให้รัสเซียส่งคนเข้าร่วมประชุมและมีส่วนทำให้ OIC ไม่เคยออกคำแถลงตำหนิการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเชชเนีย

บทบาทด้านเศรษฐกิจ

ปริมาณการค้าระหว่างกันที่ยังมีน้อยระหว่างรัสเซียและอาเซียนยังเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการกระชับสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของทั้งสองฝ่ายดังปรากฏในตารางที่ 3 และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สมาชิกอาเซียนบางส่วนคัดค้านไม่ให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิก EAS และเมื่อเปรียบเทียบจากตารางดังกล่าวจะพบว่าระหว่างปี 1995 – 2007 ข้อมูลการค้าของฝ่ายรัสเซียมีการ

ตารางที่ 4.3
มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของรัสเซียกับประเทศในอาเซียน 3 ประเทศ ระหว่างปี 1995-2007 **(ล้านดอลลาร์สหรัฐ)**

ปี	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	ส่งออก							
มูลค่าส่งออกทั่วโลก	63687	89269	91001	113157	152191	208846	258934	299895
เวียดนาม	322	168	321	357	707	739	304	571
สิงคโปร์	490	477	522	158	190	309	790	1088
ไทย	389	80.2	96.0	130	373	547	347	330
	นำเข้า							
มูลค่านำเข้าทั้งหมด	33117	22276	36014	44207	57856	79712	115433	169867
เวียดนาม	38.0	36.8	81.4	77.1	101	174	350	521
สิงคโปร์	268	43.5	88.4	90.6	162	317	436	452
ไทย	54.2	89.8	227	302	355	452	560	1006

ที่มา: Federal State Statistics Service Foreign Trade of the Russian Federation with far abroad countries.http://www.gks.ru/bgd/regl/b08_12/IssWWW.exe/stg/d02/26-05.htm

ระบุถึงประเทศในอาเซียนเพียง 3 ประเทศได้แก่ เวียดนาม สิงคโปร์และไทย อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ว่า การที่มูลค่าการค้าระหว่างกันยังมีน้อยจากที่ปรากฏในตารางที่ 4-6 แสดงถึงโอกาสที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในการเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างกันได้อีกมาก

ตารางที่ 4.4

10 อันดับแรกของรัสเซียในการส่งออกและอาเซียน -6 **(ไทย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย) ปี** 1997-2004 **(พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)**

ประเทศ	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**
เนเธอร์แลนด์	4.6 (5)	3.9 (5)	3.7 (6)	4.3(9)	4.7(6)	7.5 (2)	8.7(2)	15.2(1)
เยอรมนี	6.6 (2)	5.7(1)	6.2(1)	9.2(1)	9.2(1)	8.1(1)	10.4(1)	13.2(2)
อิตาลี	3.6(7)	3.2(6)	3.8(5)	7.3(2)	7.4(2)	7.4 (3)	8.5(3)	12.2(3)
เบลารุส	4.6 (4)	4.7(4)	3.8(4)	5.6(3)	5.3(4)	5.9(5)	7.6(6)	11.1(4)
ยูเครน	7.2 (1)	5.6(2)	4.8(2)	5 (5)	5.3(5)	5.9(6)	7.6(5)	10.7(5)
จีน	4.0 (6)	3.2 (7)	3.5(7)	5.2(4)	5.9(3)	6.8(4)	8.2(4)	10.2(6)
ตุรกี	-	-	-	-	3.2(10)	-	4.8(9)	7.4(7)
สหรัฐฯ	4.8 (3)	5.1(3)	4.7(3)	4.6(7)	4.2 (9)	4 (8)	-	6.5(8)
คาซัคสถาน	-	-	-	-	-	-	-	4.7(9)
ญี่ปุ่น	3.1 (9)	-	-	-	-	-	-	3.4(10)
UK	2.9 (10)	3(9)	2.9(9)	4.7(6)	4.3 (7)	3.8(9)	4.9(8)	-
โปแลนด์	-	2.2(10)	2.6(10)	4.5 (8)	4.2 (8)	3.7(10)	4.6(10)	-
สวิสเซอร์แลนด์	3.6 (8)	3.1(8)	3.4(8)	3.9(10)	-	5.4(7)	5.8(7)	-
อาเซียน-6	**1**	**0.5**	**0.9**	**1.1**	**1.2**	**1.4**	**1.5**	**na**
รวม	**86.1**	**71.3**	**72.9**	**103.1**	**100**	**106.2**	**133.4**	**181.5**

ที่มา: Gennady Chufin,Mark Hong ,Teo Kah Beng (editors), Asean-Russia relations ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,2006.) อ้างจาก Russian Federation Custom Statistics of Foreign Trade

ตารางที่ 4.5

10 ประเทศที่รัสเซียนำเข้ามากที่สุดปี 1997-2004 **(พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)**

ประเทศปี	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
เยอรมนี	6.7(1)	5.5(1)	4.2(1)	3.9 (1)	5.8 (1)	6.6(1)	8.1(1)	10.6(1)
เบลารุส	4.6 (2)	4.6(2)	3.2(2)	3.7 (2)	4(2)	4(2)	4.9(2)	6.5(2)
ยูเครน	4 (4)	3.3(4)	2.5(3)	3.6 (3)	3.8(3)	3.2(3)	4.4(3)	6.1(3)
จีน	-	1.2 (10)	0.9(9)	0.9(9)	1.6(7)	2.4(5)	3.3(4)	4.8(4)
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	-	-	1.9 (9)	3.9(5)
คาซัคสถาน	2.7 (5)	1.9 (5)	1.4 (5)	2.2 (5)	2 (5)	1.9(7)	2.5 (6)	3.5(6)
สหรัฐฯ	4.1 (3)	4.1(3)	2.4(4)	2.7(4)	3.2 (4)	3 (4)	3(5)	3.2(7)
อิตาลี	2.6(6)	1.8(6)	1.2 (7)	1.2 (6)	1.7(6)	2.2 (6)	2.4 (7)	3.2(8)
ฝรั่งเศส	1.6 (8)	1.6 (7)	1.2 (6)	1.2 (7)	1.5(8)	1.9 (8)	2.3(8)	-
ฟินแลนด์	1.9 (7)	1.4 (8)	0.9 (8)	1 (8)	1.3(9)	1.5 (9)	1.8(10)	-
UK	1.5 (9)	1.2 (9)	-	0.9(10)	1 (10)	-	-	-
โปแลนด์	1.4 (10)	-	-	-	-	-	-	-
บราซิล	-	-	0.7(10)	-	-	1.3(10)	-	-
อาเซียน-6	0.6	0.4	0.3	0.3	0.6	0.8	1	na
รวม	53.3	43.6	30.3	33.9	41.9	46.2	57.3	75.6

ที่มา: Gennady Chufin,Mark Hong ,Teo Kah Beng (editors), Asean-Russia relations ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,2006.) อ้างจาก Russian Federation Custom Statistics of Foreign Trade

ตารางที่ 4.6
คู่ค้าสำคัญของรัสเซียปี 1997-2004 **(พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)**

ประเทศปี	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
เยอรมนี	13.3(1)	11.2(1)	10.4(1)	13.1 (1)	15 (1)	14.7(1)	18.5(1)	23.8(1)
เบลารุส	9.2 (3)	9.3(2)	7(4)	9.3 (2)	9.2 (2)	9.9(2)	12.5(2)	17.6(2)
ยูเครน	11.2 (2)	8.9(4)	7.3(2)	8.6 (3)	9.1 (3)	9.1(5)	12(3)	16.8(3)
เนเธอร์แลนด์	5.8(6)	4.9(6)	4.4(7)	5.1 (9)	5.5 (7)	8.3(6)	9.9(6)	16.7(4)
อิตาลี	6.2(5)	5(5)	5 (5)	8.5 (4)	9.1(4)	9.6 (3)	10.9 (5)	15.4(5)
จีน	5.3(7)	4.4 (7)	4.4(6)	6.1(6)	7.5(6)	9.2(4)	11.5(4)	15(6)
สหรัฐฯ	8.9 (4)	9.2(3)	7.1(3)	7.3(5)	7.4 (5)	7 (7)	7.2(7)	9.7(7)
ตุรกี	-	-	-	-	-	-	-	8.7(8)
สวิสเซอร์แลนด์	-	-	3.7 (8)	-	-	-	-	8.4(9)
ฟินแลนด์	4.7 (9)	-	3.4 (10)	-	-	-	-	8.2(10)
คาซัคสถาน	5.2 (8)	3.8(10)	-	4.5 (10)	4.8(10)	-	-	8.1(11)
โปแลนด์	-	-	-	5.2 (8)	5.2 (9)	5(8)	6.3(8)	8.0(12)
UK	4.4 (10)	4.2(8)	3.6(9)	5.5(7)	5.2 (8)	4.9 (9)	6.3(9)	7.7(13)
ฝรั่งเศส	-	-	-	-	-	4.5(10)	5.8(10)	
อาเซียน-6	1.6	0.9	1.2	1.5	1.7	2.2	2.5	na
รวม	139.4	114.9	103.2	137	141.9	152.4	190.7	257.1

ที่มา:Gennady Chufin,Mark Hong ,Teo Kah Beng (editors), Asean-Russia relations ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,2006.) อ้างจาก Russian Federation Custom Statistics of Foreign Trade

ตารางที่ 4.7
มูลค่าการค้ารวมกับอาเซียนปี 1997-2003

ประเทศ	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
มาเลเซีย	295.1	239.8	477	388.2	430.8	577.7	725.1
สิงคโปร์	410.5	163.6	239.8	520.5	683.8	610.2	248
เวียดนาม	354.1	322.9	183.8	204.8	242.8	402.8	433
ไทย	253.5	93	163.1	170	178.5	323.3	431.5
อินโดนีเซีย	178.4	102.4	57.3	108.1	127.2	193.2	418.3
ฟิลิปปินส์	133.2	42	77.3	58.4	68.3	128.6	222.5
รวม	1,624.8	963.7	1,198.3	1,450	1,731.4	2,235.8	2,478.4

ที่มา:Gennady Chufin,Mark Hong ,Teo Kah Beng (editors), Asean-Russia relations ,(Singapore : Insitute of South East Asian Studies,2006.) อ้างจาก Russian Federation Custom Statistics of Foreign Trade

สรุป

บทบาทของรัสเซียตั้งแต่การสิ้นสุดสงครามเย็นมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการเป็นผู้สนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ไม่มีอำนาจต่อรองมากนักในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซินมาเป็นการดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะของมหาอำนาจยูเรเซีย หรือมหาอำนาจทั้งในยุโรปและเอเชียในสมัยของประธานาธิบดีปูติน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจจากประเทศในภูมิภาค และเพื่อขยายอิทธิพลในฐานะมหาอำนาจที่พึ่งพาได้ในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ซึ่งไม่มีเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชน และมหาอำนาจที่มีศักยภาพในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นทั้งในระดับภูมิภาคและในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นมหาอำนาจที่มีศักยภาพเป็นแหล่งสนับสนุนด้านพลังงานในอนาคตแลกเปลี่ยนกับการเข้าไปมีผลประโยชน์ทางด้านทรัพยากรภายในแต่ละประเทศ รวมทั้งผลประโยชน์ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศในการลดทอนอิทธิพลของสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตามบทบาทเด่นของรัสเซียในภูมิภาคนี้ยังเป็นบทบาทด้านการเมืองและการทหาร ขณะที่บทบาททางเศรษฐกิจยังมีน้อยและเป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่

ก็มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น โดยทั้งสองฝ่ายเล็งเห็นว่า มูลค่าการค้าระหว่างกันมีโอกาสที่จะพัฒนาไปได้อีกมากเนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังไม่ได้พัฒนาตามศักยภาพที่แท้จริง